

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ ВАЛЕНТИНИ ВОЛОШИНОЇ**

КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: РОЗВИТОК ЛІТЕРАТУРНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ЧИТАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Студентки 2 курсу МАП групи
Галузі знань : 01 Освіта / Педагогіка
Спеціальності : 013 Початкова освіта
Освітньої програми : Початкова освіта
Дошкільна освіта

Маринчук Валентина Олександрівна

Науковий керівник:
доктор пед. наук, професор
Лазаренко Наталія Іванівна

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Дефінітивний аналіз основних понять дослідження.....	8
1.2. Питання розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів в історико-педагогічних дослідженнях.....	15
1.3. Особливості розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів (за результатами експериментального дослідження)	22
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ	
2.1. Використання різноманітних методів і прийомів для розвитку літературно-творчих здібностей під час роботи над художнім твором...34	
2.2. Активізація читацької діяльності молодших школярів засобами театралізації	40
2.3. Використання передового педагогічного досвіду в розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів.....	48
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	63
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Національне відродження, зміни у суспільному житті України визначають головне спрямування діяльності школи – в гуманізації освіти, демократизації всього навчально-виховного процесу. Успішний розвиток суспільства на сучасному етапі значною мірою залежить від творчості та активності людей, тих умов, які створюються для розвитку кожної особистості. Саме тому в Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») відзначається, що головною метою загальноосвітніх навчальних закладів є розвиток і формування соціально зрілої, працелюбної, творчої особистості громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору та збагачення на цій основі інтелектуального, культурного та економічного потенціалу народу [10].

Пріоритети Нової української школи ґрунтуються на ідеях самоцінності та унікальності особистості дитини, необхідності розвитку її творчих здібностей, потреб та інтересів у навчальній діяльності [27]. Творчість – необхідна умова повноцінного життя людини, яка сприяє її становленню як творця власної долі, особистості з високим рівнем культури й духовності. У Концепції Нової української школи наголошено на необхідності створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України [20].

Перед школою, учителем постає важливе завдання: виховувати дітей не тільки здоровими і сильними людьми, а й людьми, які мислять творчо.

Проблема розвитку дитячої творчості та здібностей була і залишається предметом аналізу багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Ними досліджено проблему розвитку загальних творчих здібностей, від яких залежить успішність у багатьох видах діяльності (Д. Богоявленська, Л. Венгер, Г. Костюк, О. Лук, Я. Пономарьов, В. Роменець та ін.), а також спеціальних творчих здібностей, які обумовлюють високі досягнення у конкретних видах творчості: музичному (Б. Теплов, О. Рудницька),

образотворчому (О. Мелік-Пашаєв, О. Савенков), літературному (Н. Гавриш, Н. Миропольська, З. Новлянська, З. Юрченко) та ін.

Гуманізація освіти означає посилення її спрямованості на формування особистості, активне засвоєння у школі норм моралі, вироблених людством протягом багатомісячної історії. Гуманітаризація освіти передбачає визнання предметів гуманітарного циклу серед інших шкільних дисциплін як найголовніших, найважливіших для формування людини. Серед них особливе місце займають уроки, на яких вивчаються художні твори.

Існують різні погляди на мету і завдання літературної освіти. Одні дослідники стверджують, що в центрі вивчення мистецтва слова має бути художній твір, інші – домінуючим у вивченні літератури вважають науку про літературу. Основою літературних занять є, насамперед, читання та вивчення художніх творів.

Засвоєння літератури в школі передбачає також формування читацьких якостей учня:

- 1) емоційну схвильованість, розвинену відтворювальну і творчу уяву;
- 2) здатність до співпереживання, естетичної насолоди;
- 3) уміння «читати» словесні образи, бачити художню деталь;
- 4) сприймати твір у його художній цілісності та єдності;
- 5) усвідомлення індивідуальності письменника;
- 6) здатність осмислювати створені автором характери, конфлікти, ідеї, розуміти його позицію;
- 7) самостійність та обґрунтованість оцінок, уміння зіставляти, аналізувати й оцінювати твори і творчість письменників;
- 8) володіння навичками усного та писемного мовлення [6, 49].

Літературно-творча діяльність як спеціальний вид художньо-творчої діяльності молодших школярів досліджувалася відомими педагогами та психологами: Л. Виготським, К. Ушинським, В. Сухомлинським та провідними українськими методистами О. Савченко, С. Дорошенко. Потрібно згадати і про вагомий внесок у розгляд цієї проблеми таких

педагогів-новаторів: Н. Гавриш, І. Доменець, Є. Жаленко, Л. Іванової, М. Платової, І. Осадченко, В. Пабат, Л. Стрілкової, М. Турова та ін.

Головна особливість творчої особистості – потреба у творчості, яка стає життєвою необхідністю. Орієнтація в якостях творчої особистості дає змогу своєчасно виявити творчі здібності, зосередити увагу на їх розвитку, застерегти їх від згасання. Спостереження за навчальним процесом засвідчили, що сучасна шкільна практика недооцінює роль мотиваційної підготовки до творчої діяльності взагалі й до літературної творчості зокрема. Це пояснюється тим, що в початковій школі досі не вирішена важлива педагогічна проблема: не знайдені стійкі стимули до творчості, не розроблена методика формування мотивів творчої діяльності.

Актуальність проблеми дипломного дослідження, її недостатня наукова розробка в методиці навчання читання обумовили вибір теми дипломної роботи: **«Розвиток літературно-творчих здібностей молодших школярів у процесі читацької діяльності»**.

Об'єкт дослідження – процес розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів.

Предметом дослідження є методи розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів у процесі читацької діяльності.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити роль художньої літератури у формуванні творчої особистості молодших школярів.

Відповідно до мети та гіпотези сформульовані основні **завдання дослідження**:

- здійснити дефінітивний аналіз проблеми дипломного дослідження;
- розглянути питання розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів в історико-педагогічних дослідженнях;
- здійснити діагностичне обстеження рівнів розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів;
- описати методику використання різних видів творчої діяльності на

основі прочитаного та обґрунтувати доцільність використання театралізації для розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів;

– ознайомитися з досвідом передових учителів з розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів в практиці організації уроків читання.

Для розв'язання поставлених завдань нами було використано комплекс науково-педагогічних **методів**, що відповідають предмету дослідження: вивчення наукових джерел, узагальнення передового педагогічного досвіду, цілеспрямоване педагогічне спостереження, анкетування, аналіз продуктів творчої діяльності учнів, констатувальний експеримент.

База експериментального дослідження – у 3-А класі (28 учнів) Комунального закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 22 Вінницької міської ради» протягом 2020-2021 навчального року.

Апробація основних положень дослідження здійснювалась у процесі експериментальної роботи в школі, на IV та V Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (м. Вінниця, 2020, 2021 р.р.), V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (м. Вінниця, 2021 р.р.). За матеріалами дослідження опубліковано статті:

1. Маринчук В. Активізація читацької діяльності молодших школярів засобами театралізації / В.Маринчук // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.). – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. – Вип. 10. – С. 528-531.

2. Маринчук В. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі роботи над художніми творами / В. Маринчук // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 17-19 листопада 2021 р.) / редкол. : Н. О. Комарівська, Т. М. Кривошея, Л. В. Любчак, Л. А. Присяжнюк, О. М. Блажкова, І. Г. Барановська ; за заг. ред. О. П. Демченко. Вінниця, 2021. Вип. 4. – С.495-498.

ВИСНОВКИ

Важливою ланкою у формуванні всебічно розвиненої людини є початкова школа. Тому вже в молодших школярів потрібно розвивати творчі здібності, нахили, інтереси. Адже якщо дитина ще в школі не навчиться щось самостійно творити, то такою ж безініціативною, пасивною вона буде в житті. Розвивати творчість – означає виховувати у дітей інтерес до знань, самостійність у навчанні. Учень добре вчиться лише тоді, коли він переживає успіх, хоча б невеликий. Тому слід з перших днів зустрічі з дітьми виявити їхні можливості на будь-якому уроці.

Головним завданням початкової школи є створення умов для розвитку творчої обдарованості. Здібність, обдарованість, талант розглядаються науковцями з різних точок зору з урахуванням вікових особливостей учнів.

Для розвитку інтелектуально-творчих здібностей необхідний як певний рівень розвитку цих здібностей, так і мотиви, і риси особистості, характерні для творчих дітей, що з'являються на тлі загального мотиваційного розвитку особистості. Щоб навчитися мислити творчо, треба володіти основними операціями мислення; щоб стати творчою особистістю, треба бути розвинутою, вихованою особистістю. Тому першим об'єктом виховання має бути розум людини. Для розвитку розумових здібностей дитини необхідно виховувати пам'ять. Другим об'єктом виховання є серце дитини. Якщо виховання розумових здібностей звернено до інтелекту, то виховання моральних якостей звернено до серця.

Творчість – це діяльність, результатом якої є створення матеріальних та духовних цінностей, найвищий рівень пізнання. Це процес розв'язання завдання, стан натхнення людини – спалах її енергетичного потенціалу, який розкриває межу невідомого, виокремлює його частину й перетворює його на відоме.

Роль творчості у навчально-виховному процесі обґрунтовується рядом важливих положень. По-перше, творчість сприяє виробленню вмінь

розв'язувати завдання, орієнтуватися в нових умовах, переборювати труднощі; по-друге, вона збуджує і стимулює розвиток інтересів до діяльності, оскільки завжди пов'язана з відкриттям нового, знаходженням чогось раніше невідомого. Творча праця особливо складна, і навчання в умовах творчої праці якоюсь мірою гарантує в подальшому успішну діяльність, а також постійну спрямованість на її раціоналізацію, поліпшення якості та підвищення ефективності.

Розуміння читацької компетентності як інтегральної характеристики особистості, яка володіє читацькою компетенцією, дозволяє не тільки створити нормативну модель обізнаності з літератури, але й визначити, які особистісні, когнітивні, діяльнісні компоненти зумовлюють успішність читацької діяльності.

Читацька діяльність – це різновид людської діяльності й підкоряється закономірностям її формування та функціонування. Читацька діяльність – це ті якості читача, які дозволяють йому успішно здійснювати діалог з текстом. Сюди відносяться, перш за все, установка на діалог з автором твору, вміння вступити у взаємодію з ним (у першу чергу, вміння ставити запитання авторові та до його тексту, а також знаходити у творі приховані запитання).

Формування читацької компетентності передбачає спеціальну організацію процесу взаємодії людини з текстом, яка повинна бути спрямована на розвиток основних прийомів читацької діяльності. Читання художньої літератури виступає окремим видом діяльності й вимагає наявності в людини здатності до розв'язання низки специфічних завдань.

Здійснивши аналіз еволюції та джерел ми виявили, що наукове осмислення накопиченого історією доробку проблеми розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі читацької діяльності сприятиме реалізації завдань щодо забезпечення якісної початкової освіти та вдосконалення її розвитку в перспективі.

Досліджуючи процес розвитку літературно-творчих здібностей молодших школярів як педагогічну проблему, а також беручи до уваги

актуальність цієї проблеми в сучасній системі викладання української мови та літератури, ми провели анкетування серед працюючих студентів випускових курсів заочної форми навчання факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Усього опитуванням було охоплено 28 осіб. Аналіз отриманих даних дозволяє зробити висновок, що вчителі вбачають в уроках читання важливість виховання творчої особистості, розуміють мету та завдання, використовують різні види мистецтва для сприймання учнями літератури, але не до кінця розуміють можливості таких уроків. Під час опрацювання художніх творів вчитель має ціле поле розвитку не лише для літературних здібностей молодших школярів, а й для творчості взагалі.

Розгляд творчих здібностей як педагогічної проблеми довів необхідність вивчення індивідуально-психологічних особливостей учнів, здатних до творчої діяльності. З цією метою та для визначення оптимальних методів та прийомів розвитку творчих здібностей молодших школярів під час вивчення художньої літератури ми провели констатувальний експеримент у 3-А класі Комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів № 22 Вінницької міської ради» протягом 2020-2021 навчального року.

У результаті діагностичного дослідження нами виокремлено три рівні розвитку творчих здібностей молодших школярів: високий рівень мають 8 дітей (28,5%), 13 учнів (46,5%) віднесені до середнього рівня, 7 дітей (25%) мають низький рівень. З високим рівнем виявлено лише незначну частину третьокласників, тому ми переконані в актуальності та важливості проблеми розвитку творчих здібностей дітей початкової школи. Ми переконані, що систематичне використання різноманітних творчих завдань літературного характеру та мовленнєвого змісту під час вивчення художньої літератури будуть сприяти глибокому і міцному засвоєнню матеріалу, розумінню засобів художнього зображення, що в свою чергу забезпечить розвиток мовлення молодших школярів, творчих здібностей.

Проаналізувавши методичну літературу з проблеми дослідження, ми переконалися, що формування читацької компетентності молодших школярів передбачає розробку системи роботи, яка охоплює уроки класного й позакласного читання. Проводячи уроки читання слід добирати ефективні методи й прийоми формування активного й свідомого читача: змістовну розповідь учителя про письменників, прийоми роботи над усвідомленням художнього тексту, його аналізу, різні види читання, голосне читання, прийом незвичайної постановки завдання, написання творів-мініатюр, ілюстрації за текстом прочитаного, літературні ігри, складання плану прочитаного, різноманітні вправи з формування техніки читання й виразного читання тощо.

Важливим та ефективним засобом налагодження взаємодії вчителя та учня є театралізована діяльність, адже вона сприяє соціалізації дитини, активізує фантазію та художню уяву, розвиває літературно-творчі здібності молодших школярів.

Досвід роботи творчих педагогів, результати нашого дослідження переконують, що ефективними методами усвідомлення мовного матеріалу є творчі вправи та завдання, лінгвістичні казки, казки-оповідання, дотепні розповіді. Лінгвістичні ігри підвищують інтерес до вивчення української мови та літературного читання, розвивають творче мислення, вміння порівнювати, узагальнювати, робити висновки.

Таким чином, систематичне використання різноманітних творчих вправ і завдань мовленнєвого змісту та літературного характеру на уроках читання сприятимуть глибокому і міцному засвоєнню мовного матеріалу, вивченню художніх творів, розумінню засобів художнього зображення, що в свою чергу забезпечить розвиток мовлення молодших школярів, творчих здібностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки / К.В. Аймедов. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 352 с.
2. Артемова Л. В. Розвиток теорії та практики дитячої гри / Л. В. Артемова // Дошкільне виховання. – 2010. – № 7. – С. 12-16.
3. Богданова Н. Проблема формування творчої особистості / Наталія Богданова // Українська мова й література в сучасній школі. – 2012. – № 1. – С. 53-57.
4. Вітковська Н.С., Зоряка Н.М. Педагогічні аспекти роботи над прислів'ями з молодшими школярами / Н.С. Вітковська, Н.М. Зоряка // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – 2007. – № 21. – С. 33-37.
5. Волощук І.С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості / І.С. Волощук. – К.: Пед. думка, 1998. – 156 с.
6. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л. С. Выготский. – Москва : Просвещение, 1991. – 181 с.
7. Гаврилюк Т. В. Досвід роботи / Режим доступу <https://www.slideshare.net/Tanya1210/ss-71027480>.]
8. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
9. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів / Н. Данько // Початкова школа. – 2013. – № 4. – С. 1-2.
10. Демченко І. І., Пічкур М. О., Близнюк Т. О. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва / І. І. Демченко, М. О. Пічкур, Т. О. Близнюк. – Київ, 2009. – 218 с.
11. Демченко О. П. Розвиток творчих здібностей майбутніх вихователів обдарованих дітей / О. П. Демченко // Сучасна освіта – доступність, якість, визнання: збірник наукових праць міжнародної науково-

методичної конференції, 14-15 листопада 2018 року, м. Краматорськ / під заг. ред. д-ра техн. наук., проф. С. В. Ковалевського. – Краматорськ : ДДМА, 2018. – С.81-84.

12. Державна національна програма «Освіта» / Режим доступу // https://pidruchniki.com/81983/pedagogika/derzhavna_natsionalna_programa_osvita_ukrayina.

13. Довідник з педагогіки і психології : [навчальний посібник для викладачів, аспірантів та студентів педагогічних навчальних закладів] / О. В. Скрипченко, Т. М. Лисянська, Л. О. Скрипченко. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2002. – 216 с.

14. Доценко С. Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничо-математичного циклу (теоретичні та методологічні засади) : монографія / С. Доценко. – Харків : «Мітра», 2018. – 380 с.

15. Ємець А. Як навчити вашу дитину виразно читати і заучувати вірші. – Х.: Вид.-во «Ранок», 2009. – 96 с.

16. Єніна Л. Розвиток творчих здібностей дітей / Л. Єніна // Палітра педагога. – 2002. – № 1. – С. 14-17.

17. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38-39) – 15 с.

18. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – 320 с.

19. Імбер В. І. Психологічні передумови формування творчості в молодшому шкільному віці / В. І. Імбер // Наукові записки. Серія: Психологія // Зб. матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів. – Вип.4. – Вінниця, 2013. – С.14-16.

20. Кант И. Сочинения : в 6 т. / И. Кант. – М. : Соцэкгиз, 1966 – Т. 5. – С. 300-335.

21. Клименко В.В. Механізм творчості: чи можна його розвивати. – Київ, «Шкільний світ», 2001 – 96 с.

22. Комарівська Н. Розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами літературної загадки / Н. Комарівська // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв, 9-11 квітня 2014 р., м. Вінниця / за ред. Г. С. Тарасенко ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, інститут педагогіки, психології і мистецтв. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – Вип. 3. – С.229-233.

23. Комарівська Н. Творчий розвиток молодших школярів на уроках літературного читання / Н. Комарівська // Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2016. – Вип. 5. – С. 168-172.

24. Комарівська Н.О., І.М. Лапшина Використання елементів сучасних інноваційних технологій у формуванні інтересу до дитячої літератури у дітей дошкільного віку / Н.О. Комарівська, І.М. Лапшина // II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інноваційні технології в дошкільній освіті». – Переяслав-Хмельницький. – 28-29 березня 2019. – С.44-48.

25. Коменский Я. Великая дидактика : избр. пед. Соч / Я. Коменский. – М. : Просвещение, 1955. – С. 243-297.

26. Комісаренко Н. О. Творчість учнів як засіб їх самореалізації для розвитку інтересів, нахилів і здібностей у позакласній діяльності / Н. О. Комісаренко // Збірник наукових праць уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини/ За ред. В.Г. Кузя. – К.: Науковий світ, 2000. – С.123-129.

27. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

28. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Упор. В.В. Андрієвська, Г.О. Балл, О.Т. Губко, О.В. Проскура / Під ред. Л.М. Пролієнко. – Київ: Радянська школа, 1989. – 608 с.

29. Костюк І. Формування освітньо-розвивального середовища на уроках літературного читання в початковій школі / І. Костюк. – Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми. – СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. – № 5 (59). – С.314-323.

30. Костюшко Г. О. Педагогічні умови організації театральної самодіяльності / Г. О. Костюшко // Наукові записки : педагогічні та історичні науки. Вип. 57 / М-во освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова ; Укл. П.В. Дмитренко, Л.Л. Макаренко, редкол. М.І. Шкіль. – Київ : НПУ, 2004. – С. 68-75.

31. Кульчицкая Е.И. Одаренность как психологическая проблема / Е.И. Кульчицкая // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – №7,8. – С.28-30; 14-15.

32. Лазаренко Н.І. Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції : монографія. Вінниця : ТОВ «Друк», 2019. 389 с.

33. Лазаренко Н. І. Суперечності, проблеми і парадокси в системі сучасної педагогічної освіти. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб.наук.пр. Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер» 2019. Випуск 53. С. 5-9.

34. Любчак Л. В. Розвиток артистичних умінь майбутніх вихователів ДНЗ засобами лялькового театру / Л. В. Любчак // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: Збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів

інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вінниця, ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 4-5 квітня 2013 р.). / За ред. Г. С. Тарасенко. – Вінниця: ТОВ “Нілан ЛТД”, 2013. – Вип. 2. – С. 451-454.

35. Макаренко А. С. Сочинения в 7-ми томах. М. : Изд-во АПН СССР, 1968. – Т. 5. – 332 с.

36. Моляко В. А. Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности / В.А. Моляко // Творческая конструкторология (пролегомены). – К. : Освита України, 2007. – 388 с.

37. Моляко В.А. Психология творческой деятельности / В. А. Моляко – К., 1978. – 45 с.

38. Музика Г. Досвід роботи // <https://urok-ua.com/rozvitok-literaturno-tvorchih-zdibnostey-molodshih-shkolyariv-u-protsesi-chitatskoyi-diyalnosti-na-urokah-literaturnogo-chitannya/>.

39. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. – Львів, 2016. – 64 с.

40. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / за заг. ред. Н. М. Бібік. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.

41. Осадченко І.І. Методика роботи над складанням казок // Обдарована дитина. – 2006. – №2. – С. 39-47.

42. Освітні технології: Навчально-методичний посібник // О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін. – К., 2001. – С.256.

43. Пасічник А. Казка як засіб розвитку словесної творчості / А. Пасічник, В. Белова // Дошкільне виховання. – 2009. – №10. – С.11-13.

44. Педагогическая психология / Под ред. Н. В. Ключевой. – М.: Владос-Прес, 2003. – 340 с.

45. Педагогическое наследие : Я.А. Коменский, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И.Г.Песталоцци / Сост. В.Кларин. – М.: Педагогика, 1987. – 412 с.

46. Пехота О.М. Освітні технології / О.М. Пехота. – К.: А.С.К., 2003. – 256 с.

47. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів / Т. Равлюк // Вісник Львів. ун-ту. Серія педагогічна. – 2005. – Вип. 20. – С.112-118.

48. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.): Нариси / Ред. Д. Ярмаченко. – К. : Рад. школа, 1991. – 384 с.

49. Русова С. Вибрані педагогічні твори : у 2 кн. / С. Русова ; за ред. Є. І. Коваленко ; упоряд., передм., прим. Є. І. Коваленко, І. М. Пінчук. – Київ : Либідь, 1997. – Кн. 2. – 320 с.

50. Савкуева В. Решение творческих задач как условие развития креативности мышления / В. Савкуева // Начальная школа : плюс До и После. – 2013. – №7. – С. 4.

51. Савченко О. Розвиток творчої діяльності учнів на уроках літературного читання / О. Савченко // Початкова школа. – 2016. – № 8. – С. 10-15.

52. Савченко О. Українська мова та читання: Підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах): Частина 2 // О.Я. Савченко. – Київ: УОВЦ «Оріон», 2020. – 160 с.

53. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник / С. О. Сисоєва – К.: Мілені, ум, 2006. – 344 с.

54. Сковорода Г. С. Твори : в 2 т. / Г. С. Сковорода. – К. : ТОВ «Обереги», 2005. – Т.1: Поезії. Байки. Трактати. Діалоги. – 2005. – 528 с.

55. Современный философский словарь. – М.: Академический Проект, 2004. – 348 с.

56. Стахова И.А. Развитие творческих способностей будущих учителей начальных классов в вузе путем использования инновационных технологий / И.А. Стахова // Глобалдашуу шартында Кыргыз Республикасында улуттук билим берүү системасынын проблемалары : аттуу эл аралык илимий-практикалык конференциянын материалдары. – Бишкек, 2015. – С. 147-152.

57. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5 т. – К., 1977. – Т.3. – С.176-185.

58. Технології творчого розвитку молодших школярів на уроках галузі «Мови та літератури»: Інформаційне видання для здобувачів рівня вищої освіти магістра. / Укл. – І.М.Лапшина, Н.Ю.Родюк. – Вінниця: ВДПУ, 2018. – 68с.

59. Технології формування творчої особистості // Освітні технології: Навчально – методичний посібник/ За ред. О.М. Пекоти. – К., 2003. – С. 109-128.

60. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко 3-4 клас // <https://bit.ly/3dk8e1Z>

61. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания / К. Д. Ушинский // Собр. соч. в 9-ти т. – Т.8. – М. : Педагогика. – 1982. – 315 с.

62. Фалєєва С. К. Досвід роботи / Режим доступу: <https://bit.ly/331sMKT>

63. Франко І. Із секретів поетичної творчості / І. Франко. – К. : Знання, 1969 – 157 с.

64. Фурсова Л. Від літературної компетенції – до життєвої компетентності// Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. - 2005. - №5. - С. 12-21.

65. Чорна Л. Г. Психологія забезпечення розвитку творчих здібностей учнів / Л. Г. Чорна // Психологічна газета. – 2001. – №2. – С.22-24.

66. Шапар В. Б. Психологічний тлумачний словник / В. Б. Шапар. – Харків : Прапор, 2004. – 640 с.

67. Шаповал С.А. Самодостаточные филологические задачи как учебный жанр // Русская словесность. - 2000. - № 3. - С. 40-43.

68. Юхимчук Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів / Н. Юхимчук // Початкова школа. – 2005. – № 6. – С. 15-16.

69. Як допомогти дитині стати творчою особистістю / Упоряд. Д. Шелестова. – К., 2003. – 112 с.